

สถานภาพอำนาจของจักรพรรดิออกตาเวียน ในประวัติศาสตร์โรมัน

Status and Power of Octavian Caesar in Roman History

ธิติพงศ์ มีทอง*

Dhitiphong Meethong

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มุ่งศึกษาสถานภาพและอำนาจของจักรพรรดิออกตาเวียน ภายหลังจากที่สถาปนาตนเองขึ้นเป็นผู้ปกครองคนใหม่ของโรมัน เขาได้ปฏิรูปโครงสร้างการปกครองครั้งใหญ่เพื่อจัดระบบการบริหารของโรมันที่เสื่อมลงอย่างหนักหลังจากโรมันตกอยู่ในห้วงของสงครามกลางเมืองเป็นเวลายาวนาน ด้วยเหตุนี้ออกตาเวียนจึงทำการปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่พร้อมกับปฏิรูประบบการทหารใน ๒๗ ปีก่อนคริสตศักราช ทำให้ภาพลักษณ์ของพระองค์กลายเป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจสูงสุดของโรมันไปโดยปริยาย ผลจากการศึกษาพบว่าผลของการปฏิรูปการปกครองของออกตาเวียนได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติ

* อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม

อำนาจใหม่สองด้านคือการเป็นผู้นำทางโลกและทางศาสนาซึ่งทำให้พระองค์
มีสถานะที่ศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ผลของการปฏิรูปร่างกล่าวยังนำมาสู่
การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากสาธารณรัฐมาสู่ระบอบจักรวรรดิ
ของโรมันในเวลาต่อมา

คำสำคัญ : การอภิวัฒน์การปกครอง การปฏิรูปการทหาร ปริ้นเซ็ปส์ ออกัสตัส

Abstract

This article aims to study the status and power of Octavian Caesar after establishing himself as a new ruler of the Roman Republic. He largely reformed the deteriorating Roman administration after Rome had sunk in a civil war. Octavian reformed the ministerial administration along with military administration in 27 B.C.. He was thus regarded to be the supreme Roman leader. The results showed that this reformation resulted in great changes in two new dimensions of both secular and spiritual leader. Furthermore, his reformation led to the transformation of Rome from a republic into an empire.

Keywords : Ministerial Reformation, Military Reformation, Princeps, Augustus

การอภิวัดณ์การปกครองกับการปฏิรูปโครงสร้างการเมืองครั้งใหญ่ ของสาธารณรัฐโรมัน

หลังจากออกตาเวียนจัดการปัญหาความวุ่นวายในอียิปต์และเดินทางไปเมืองอเล็กซานเดรียในอียิปต์ซึ่งครั้งหนึ่งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ทรงสร้างขึ้น จากนั้นเขานำทัพส่วนหนึ่งไปรักษาความสงบในเอเชียไมเนอร์ อย่างไรก็ตาม สงครามกลางเมืองที่ยาวนานนับตั้งแต่ปลายสมัยสาธารณรัฐโรมันจบจนถึงสมัยยุทการอักติอุม (battle of Actium ๓๑ ปีก่อนคริสต์ศตวรรษ) ต่างทำให้ชาวโรมันต่างเอือมระอาและหมดอาลัยในชีวิตเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันสถานการณ์ยังคงไม่มั่นคงนักเนื่องจากประชาชนต่างหวาดวิตกสงครามกลางเมืองระหว่างเหล่านายพลของโรมันที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อหลังเหตุการณ์ความวุ่นวายสิ้นสุดลงพร้อมกับชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของออกตาเวียนการปรากฏตัวของออกตาเวียนเป็นเสมือนนิมิตหมายที่จะฟื้นฟูพลังศรัทธาของชาวโรมันและปลุกชาวโรมันให้ตื่นจากฝันร้ายที่เกิดขึ้นหลังการเฉลิมฉลองชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของออกตาเวียนเป็นเวลาสามวันสามคืนเสร็จสิ้นลงทั่วทั้งกรุงโรมเขามีดำริประกาศนิโทษกรรมให้กับผู้ที่มีส่วนรู้เห็นในการทำสงครามรวมทั้งผู้ที่สนับสนุนศัตรูทางการเมืองทั้งนี้เพราะต้องการให้นักการเมืองตลอดจนนายพลโรมันมีความสามัคคี ชาวโรมันจึงเห็นว่าเขาทำให้สงครามสิ้นสุดลงและยังเป็นผู้นำความหวังที่ยิ่งใหญ่ในการนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพและเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดจนสันติภาพและความสงบสุขขณะเดียวกันสภาซีเนตและสภาประชาชนก็ยกย่องและเคารพเขาอย่างมาก

ออกตาเวียนมีแนวทางปฏิรูปการปกครองเบื้องต้นโดยการรักษาระบบนิยมเก่าทางการเมือง แต่เขายังคงปรารถนาที่จะรักษาบรรยากาศการเมืองโรมันเก่าด้วยรูปแบบอนุรักษ์นิยมตลอดจนขนบธรรมเนียมเดิมที่เคยมีมา เขาต้องการให้โรมันคงรูปลักษณะระบบสาธารณรัฐรวมทั้งระบบตำแหน่งต่าง ๆ ที่สืบทอดให้ดำรงต่อไป การอภิวัดณ์การปกครองโรมันของออกตาเวียนเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ใน ๒๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช ในสมัยการอภิวัดณ์ดังกล่าวยังคงเป็นช่วงเวลาที่ชาวโรมันมีความทรงจำเกี่ยวกับการปฏิรูปและภาพลักษณ์ผู้นำของจูเลียสซีซาร์ (Julius Caesar ๑๐๐-๔๔ ปีก่อนคริสต์ศักราช) แม้ว่าพระองค์จะสวรรคตไปแล้วก็ตาม การปฏิรูปของออกตาเวียนจึงได้รับการยอมรับจากมหาชนโรมันในฐานะที่เป็นผู้สานปณิธานต่อจากจูเลียสซีซาร์ผู้เป็นพระปิตุลา

สมัยจักรพรรดิจูเลียสแสดงให้เห็นว่าในยุคสมัยแห่งความวุ่นวายทางการเมืองนั้น การได้รับศรัทธาความเชื่อมั่นจากกองทัพและนายทหารระดับสูงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาโรมันไปสู่ความสงบสุขได้ แต่ซีซาร์ทรงเป็นแบบอย่างให้เห็นว่าการไม่ให้เกียรติต่อชนชั้นแพทริเซียน (Patricians) ซึ่งเป็นชนชั้นสูงรวมทั้งเป็นชนชั้นที่มีอำนาจปกครองของโรมันมานับตั้งแต่อดีตได้นำมาซึ่งการสิ้นสุดของรัฐสมัยของพระองค์และทำให้การจะปฏิรูปการเมืองต้องล้มเหลวลง เหตุผลหลักประการหนึ่งมาจากตระกูลจูเลีย (Julia) ซึ่งเป็นตระกูลหนึ่งในชนชั้นแพทริเซียนและเป็นต้นตระกูลเก่าแก่ของจักรพรรดิจูเลียสที่มีอำนาจในวุฒิสภาของสาธารณรัฐโรมันมายาวนานการเถลิงอำนาจของซีซาร์ในสถานนั้นทำให้ชนชั้นแพทริเซียนจำนวนมากอีกหลายตระกูลต่างเฟื่องเล็งและหวั่นเกรงว่าจักรพรรดิจูเลียสจะสถาปนาตระกูลของตนให้สูงส่งกว่าแพทริเซียนในมหาสาขาอื่น ๆ ออกตาเวียนจึงต้องรักษาน้ำใจชนชั้นสูงไว้รวมถึงเป็นการหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดในอดีตที่ซีซาร์เคยกระทำและที่สำคัญคือการรักษาฐานอำนาจของชนชั้นแพทริเซียนด้วยเช่นกัน

ออกตาเวียนได้ใช้กระแสความนิยมจากคนรุ่นเก่าที่ยังคงชื่นชอบจักรพรรดิจูเลียสและความนิยมจากชาวโรมันที่มีต่อเขาหลังชัยชนะสงครามกลางเมืองรวมทั้งศรัทธาของนายทหารจำนวนมากที่มีต่อเขาในฐานะจอมทัพผู้ยิ่งใหญ่ของกรุงโรมเป็นฐานอำนาจในการปกครอง เขาปฏิรูปการปกครองโรมันอย่างค่อยเป็นค่อยไปทั้งนี้เพราะในสมัยปลายสาธารณรัฐการเมืองโรมันอ่อนแอลงอย่างมาก เนื่องจากมีการแตกแยกของนักการเมืองในสภารวมทั้งการแตกแยกภายในกองทัพซึ่งกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ทำลายเขาอย่างมาก ออกตาเวียนเริ่มปฏิรูปสภาซีเนตหรือวุฒิสภาใน ๒๘ ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาลงถึงสองครั้ง ครั้งแรกเขาลดจำนวนสมาชิกสภาจาก ๑,๐๐๐ คน เหลือ ๘๐๐ คน และครั้งที่สองเหลือ ๖๐๐ คนตามลำดับวัตถุประสงค์สำคัญของการลดสมาชิกวุฒิสภาเนื่องจากจำนวนพวกแพทริเซียนในสภาซีเนตที่มีมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาในการลงมติและอภิปรายในสภา (Eck, 2007 : 80) การลดจำนวนสมาชิกในสภาซีเนตไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านแต่อย่างใด เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางของเขา แม้สมาชิกบางส่วนไม่เห็นด้วยแต่ก็ไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็นคัดค้านเนื่องจากออกตาเวียนกุมอำนาจทางทหารอย่างเบ็ดเสร็จ การลดสมาชิกของสภานับเป็นการเปลี่ยนสถานะของซีเนตซึ่งเป็นองค์กรหลักของโรมันให้มีความสำคัญลดลง แต่อย่างไรก็ดีเขายังให้ความสำคัญด้วยการปรึกษาราชการกับสมาชิกซีเนตอยู่

บ่อยครั้งและให้ความเคารพสภาพดังกล่าว

ในเวลาต่อมาวุฒิสภามอบอำนาจให้ออกตาเวียนดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงมณฑล (provincial governor) หรือโปรกงสุล (proconsul) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจควบคุมกองทัพ การบริหาร และการคลังในมณฑลต่าง ๆ ของอาณาจักรโรมันสภาซีเนตเห็นว่าออกตาเวียนเป็นผู้มีบารมีในกองทัพ ตำแหน่งดังกล่าวจึงเหมาะสมกับผู้ที่สามารถควบคุมกองทัพได้ การดำรงตำแหน่งดังกล่าวยังเป็นหลักประกันว่าออกตาเวียนจะจงรักภักดีต่อโรมันและจะไม่ล้มล้างอำนาจการปกครองของพวกเขาแพทริเซียนสภายังได้มอบอำนาจการปกครองในแคว้นฮิสปาเนียกอล ซีเรีย ไชปรัส ซิลิเชียและอียิปต์แก่ออกตาเวียนเป็นเวลา ๑๐ ปีดินแดนเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นที่ที่สั่งสมบารมีให้กับนายพลโรมันเป็นอย่างยิ่ง การปกครองมณฑลเหล่านี้จึงเท่ากับเป็นการสั่งสมบารมีในกองทัพ ขณะเดียวกันการที่เขาได้รับหน้าที่ดังกล่าวจึงทำให้เขามีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (authority)เหนือโปรกงสุลอีกหลายคนที่ควบคุมกองทัพอีกหลายมณฑลเนื่องจากโครงสร้างการปกครองในระบบเก่านี้โปรกงสุลมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองพื้นที่มณฑลของตนโดยเฉพาะการควบคุมกองกำลังทหาร

อย่างไรก็ดี ออกตาเวียนเกรงข้อครหาจากการผูกขาดอำนาจที่เหล่าวุฒิสภาเสนอให้รวมทั้งไม่ต้องการให้เกิดกระแสต่อต้านจากชนชั้นสูงบางส่วนที่ไม่พอใจเขาจึงขอรับหน้าที่ในการปกครองมณฑลเหล่านั้นไว้เพียง ๑๐ ปี เพื่อรักษาความสงบในมณฑลเหล่านั้นมิให้วุ่นวายการดูแลของมณฑลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ออกตาเวียนสามารถควบคุมกองทหารไว้ได้อย่างมั่นคง นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าออกตาเวียนอาจมีสถานะเป็นอิมเพริอุมโปรกงสุล (imperium proconsular) ซึ่งเป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชาการกองทัพพิเศษโรมันเหมือนกับที่ปอมเปย์ (Pompey) และซีซาร์ผู้เป็นลุงเคยดำรงตำแหน่งนี้มาก่อน ในขณะที่วุฒิสภาคจะดูแลมณฑลส่วนที่เหลือซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ไม่มีมีความสำคัญต่อการปกครองเทียบเท่ากับมณฑลการปกครองของอิมเพริอุมโปรกงสุล นอกจากนี้การบริหารงานของวุฒิสมาชิกในฐานะข้าหลวงมณฑลก็แทบไม่มีความสำคัญในด้านกองทัพมากนักเมื่อเทียบกับตำแหน่งอิมเพริอุมโปรกงสุลวุฒิสมาชิกในฐานะข้าหลวงมณฑลจึงมีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารและการคลังเป็นสำคัญ การที่ออกตาเวียนยอมรับอำนาจดังกล่าวเนื่องจากเขาต้องการรักษาเสถียรภาพการเมืองโรมันอีกทั้งในเวลาต่อมาอำนาจของข้าหลวงมณฑลหรือโปรกงสุลยังถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนเพื่อถ่วงดุลกันระหว่าง

ข้าหลวงจวมทัพ (imperial province) ซึ่งให้กับนายทหารผู้มีความสามารถปกครอง
ดังเช่น ออกตาเวียนเป็นผู้ปกครองดินแดนเหล่านี้และข้าหลวงวุฒิสภา (senatorial
province) ซึ่งมีอดีตกงสุลหรือสมาชิกวุฒิสภาปกครอง (Galinsky, 2012 : 28)

แม้อำนาจการปกครองของมณฑลทั้งสองส่วนจะคล้ายคลึงกัน แต่การควบคุม
กำลังทัพกลับมีความแตกต่างกันอย่างมากไปรงกงสุลวุฒิสภาควบคุมกองทัพเพียง ๕-๖
กองพลเท่านั้น แต่ออกตาเวียนซึ่งเป็นไปรงกงสุลจวมทัพควบคุมกองทัพถึง ๒๐ กองพล
ด้วยเหตุนี้ไปรงกงสุลวุฒิสภาจึงไม่อาจสร้างอำนาจท้าทายออกตาเวียนได้ (Galinsky,
2012 : 71) อย่างไรก็ตาม ออกตาเวียนไม่ได้ดูแลมณฑลเหล่านั้นด้วยตนเอง เขาแต่งตั้ง
ตัวแทน (legate) ของแต่ละมณฑลให้ทำหน้าที่แทนเป็นเวลา ๓ ปีหรืออาจมากกว่านั้น
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเขาเอง (Everitt, 2007 : 21) ผู้แทนที่ออกตาเวียนแต่งตั้ง
มีหน้าที่ดูแลราชการรวมทั้งนำคำสั่งของเขาไปปฏิบัติในแต่ละมณฑล ออกตาเวียนจึง
กลายเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมืองทั้งในกรุงโรมและมณฑลทุกท้องที่ กล่าวได้ว่าใน
ฐานะที่ออกตาเวียนเป็นกงสุลเขาคงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองภายในกรุงโรม ขณะที่การ
ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงมณฑลทำให้เขาคงไว้ซึ่งอำนาจการเมืองภายนอกกรุงโรม
ในขณะที่ตำแหน่งไปรงกงสุลวุฒิสภายังคงเป็นตำแหน่งที่หมุนเวียนเป็นประจำทุกปีเพื่อ
ป้องกันการผูกขาดอำนาจการเป็นกงสุลแห่งโรมันยังทำให้อ็อคเทเวียนและอะกริปา
(Agrippa ๖๔-๑๒ ปีก่อนคริสต์ศักราช) สหายคนสนิทและเป็นแม่ทัพที่เขาไว้วางใจอย่าง
มากมีหน้าที่ดังกล่าวดูแลความเรียบร้อยในมณฑลต่าง ๆ รวมทั้งชายแดนสำคัญของ
โรมันในฐานะที่เป็นไปรงกงสุลจวมทัพในมณฑลอียิปต์ยังทำให้เขามีหน้าที่รับผิดชอบใน
เรื่องการหารัษฎีเพื่อหล่อเลี้ยงประชากรชาวโรมัน

นอกจากออกตาเวียนจะได้รับตำแหน่งกงสุลและไปรงกงสุลจากสภาเซเนตซึ่งเป็น
สภาของชนชั้นแพทริเซียนต่อมาใน ๒๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช เขายังได้รับการยอมรับจาก
สภาประชาชนซึ่งเป็นสภาของชนชั้นเพลเบียนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของโรมันสภา
ประชาชนมีมติให้เขาดำรงตำแหน่งตริบูน (tribunicia potestas) อันเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจ
สูงสุดในชนชั้นเพลเบียน เหตุผลสำคัญของการได้รับตำแหน่งดังกล่าวของออกตาเวียน
เนื่องจากเขามีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้กรุงโรมกลับคืนสู่ความสงบสุขอีกครั้ง การมอบ
ตำแหน่งดังกล่าวเป็นเสมือนการให้หลักประกันว่าออกตาเวียนจะดูแลทุกขุสขุตลอดจน
ผลประโยชน์ของชนชั้นเพลเบียนเช่นเดียวกับพวกแพทริเซียนการได้รับอำนาจตริบูนทำให้

เขามีสิทธิที่ยังกฎหมายของสภาซีเนตในฐานะที่เป็นอำนาจการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกันนับตั้งแต่อดีต (Everitt, 2007 : 217) ขณะเดียวกันการรับตำแหน่งดังกล่าวของทั้งสองสภายังถือเป็นการประนีประนอมระหว่างสถานะทางชนชั้นระหว่างเพลเบียนกับแพทริเซียน ดังนั้นสถานะของเขา ณ ช่วงเวลานี้จึงดูเหมือนอยู่เหนือกฎหมายและไม่มีใครจะต้องตัวเขาได้ และยังทำให้อำนาจของอ็อกเทเวียนมีมากกว่าสภาซีเนตและสภาประชาชนเช่นกัน

ในขณะที่ดำรงตำแหน่งโปรกงสุลจอมทัพนั้นออกตาเวียนบริหารการปกครองใหม่โดยผนวกดินแดนเพิ่มเติมแก่โรมันภายหลังจากทำสงครามขยายพรมแดน เขาจัดตั้งมณฑลขึ้นใหม่ตามชายฝั่งของตอนใต้ของแม่น้ำดานูบนับตั้งแต่ มณฑลมัวเซีย (Moesia) แพนโนเนีย (Pannonia) นอริคุม (Noricum) เรเทีย (Raetia) และคอทเทีย (Cottiae) ดินแดนต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทางการทหาร นอกจากนี้เขายังควบคุมแคว้นอิลลิเรีย (Illyria) และมาซิโดเนีย (Galinsky, 2012 : 73) ซึ่งเป็นแคว้นสำคัญต่อความมั่นคงของโรมันดินแดนภายใต้การปกครองของเขาเพิ่มจำนวนขึ้นและทำให้ขนาดกองพลเพิ่มเป็น ๒๕ กองพลซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของเขาโดยตรงออกตาเวียนยังแบ่งเขตพื้นที่บริเวณเทือกเขาแอลป์พริกาทางตอนเหนือ ตลอดจนการจัดระบบการปกครองในเมืองบริวารและเมืองขึ้นของโรมันทั้งหมดเช่น การดำเนินการปกครองด้วยตนเองหรือการส่งตัวแทนของโรมไปปกครองดินแดนเหล่านั้นหรือให้สิทธิในการปกครองตนเองแต่โรมันสามารถแทรกแซงกิจการบางด้าน เช่น ดินแดนในเอเชียไมเนอร์ เป็นต้นสรุปได้ว่าการอภิวินัยการปกครองของออกตาเวียนใน ๒๗ ปีก่อนคริสตกาล มีเป้าหมายหลักคือการปฏิรูปการปกครองและวางรากฐานระบบการปกครองขึ้นใหม่ ดังนั้นในฐานะที่เขาเป็นผู้ปกครองโรมันออกตาเวียนจึงมีสองตำแหน่งสำคัญคือตำแหน่งตรีบุณของเพลเบียนกับตำแหน่งกงสุลของแพทริเซียนซึ่งทั้งสองตำแหน่งถือเป็นตำแหน่งพลเรือนสูงสุดโรมัน ขณะเดียวกันออกตาเวียนยังได้รับตำแหน่งอิมเพริอุมโปรกงสุลซึ่งเป็นตำแหน่งทางกองทัพ แต่เหนือสิ่งอื่นใดระบบการปฏิรูปการปกครองใหม่ยังเป็นเสมือนการให้สัตยาบรรณแก่ประชาชนในฐานะที่พลเมืองทุกคนเชื่อมั่นและให้เขานำพาความสงบสุขกลับมาอีกครั้ง

การปฏิรูประบบกองทหาร : พันเฟื่องการสร้างความเข้มแข็ง

หลังการทำสงครามกับมาร์กแอนโทนีเสร็จสิ้นลง ออกตาเวียนจัดสรรที่ดินให้กับนายทหารที่ติดตามไปทำศึกกว่า ๑๒๐,๐๐๐ คนเพื่อสร้างความผูกพันและความภักดี (Eck, 2007 : 178) แต่การที่กองทัพโรมันยังคงเผชิญปัญหาการแตกแยกซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานับแต่ปลายสาธารณรัฐโรมัน เขาจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวสองเรื่องคือเรื่องความภักดีและค่าใช้จ่ายในกองทัพ ประเด็นความจงรักภักดีนั้นหลังสงครามครั้งใหญ่สิ้นสุดลงใน ๓๑ ปีก่อนคริสต์ศักราชออกตาเวียนซึ่งมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดโรมันหรืออิมเพอเรเตอร์ (Imperator) ยังมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมกองทัพต่าง ๆ ทว่าโรมันรวมทั้งเขายังเป็นที่ยอมรับของนายพลระดับสูงของโรมันด้วย (Dio, 1987 : 275) เขาสร้างความภักดีต่อเหล่าทหารใหม่ด้วยการให้นายทหารกล่าวสัตย์ปฏิญาณต่อเขาในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดโดยออกตาเวียนเป็นผู้ประกันความมั่นคงในชีวิตแก่เหล่าทหารที่รับใช้อย่างจงรักภักดีและซื้อสัตย์ยามที่ถูกปลดประจำการด้วยการให้สวัสดิการและให้ที่ทำกินในประเด็นค่าใช้จ่ายในกองทัพ ออกตาเวียนปฏิรูประบบประมาณค่าใช้จ่ายโดยปรับขนาดกองทัพจาก ๖๐ กองพล (legion) เหลือเพียง ๒๘ กองพลงบประมาณค่าใช้จ่ายจึงลดลงเป็นอย่างมาก (Eck, 2007 : 115) เขายังจัดตั้งทหารอาชีพขึ้นโดยจัดตั้งกองกำลังทหารราบ (standing legion) ซึ่งทหารเหล่านี้เป็นผู้ที่สมัครเป็นทหารโดยตรง กองทหารทั้ง ๒๘ กองพลมีทหารราว ๕,๕๐๐-๖,๕๐๐ คนในแต่ละกองโรมันจึงมีกองกำลัง ๑๗๐,๐๐๐ นายประจำการทั่วอาณาจักร (Eck, 2007 : 116) ในแต่ละกองพลมีการใช้ธงลักษณะเฉพาะของแต่ละกองและฐานที่มั่นของกองพลตามแต่ละพื้นที่ กองพลทั้ง ๒๘ จะถูกปลูกฝังให้มีความรักใคร่ในหมู่คณะรวมทั้งการต่อสู้เพื่อมาตุภูมิ

อย่างไรก็ดี ทหารประจำการเหล่านี้ต้องเป็นพลเมืองโรมันและต้องรับใช้รัฐตามที่ทางการกำหนดซึ่งส่วนใหญ่เป็นเวลา ๒๐ ปี ออกตาเวียนได้จัดตั้งสวัสดิการและสร้างกองทุนเลี้ยงชีพยามเกษียณสำหรับกองทัพขึ้นทหารที่ถูกปลดประจำการจะได้รับเงินรวมทั้งที่ดินทำกินในสมัยออกตาเวียนการบำรุงกองทหารเป็นไปด้วยดีเนื่องจากเขานำทรัพย์สินจำนวนมากจากอียิปต์ใช้จ่ายในจัดตั้งทหารเหล่านั้น กองทัพโรมันกับออกตาเวียนจึงมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างลึกซึ้งไม่ได้และที่สำคัญคือออกตาเวียนเป็นคนแรกที่ริเริ่มถอนกองกำลังทหารจากศูนย์กลางที่อยู่ใกล้โรมันให้ไปประจำการตามแนวชายแดนและพรมแดนที่สำคัญ แทนที่การนำทัพเพื่อเตรียมตั้งรับต่อสู้ข้าศึกที่จะบุก

เข้ามายังโรมเขาดำเนินการให้กองทัพประจำตามพื้นที่ชายแดนเพื่อรับมือจากการรุกรานด้วยเหตุนี้สถานะกรุงโรมจึงปลอดภัยจากการทำรัฐประหารของนายพลรวมทั้งการถูกปิดล้อมจากข้าศึกที่บุกเข้ามายังโรมัน

ออกตาเวียนยังได้กระจายกองทัพไปตามแนวชายแดนที่เสี่ยงต่อการถูกรุกรานโดยจัดตั้งกองทัพใหญ่ในดินแดนสำคัญหลายแห่ง เช่น สเปน อัลไพน์ ดานูบ เอลเบ ตลอดจนพรมแดนริมฝั่งแม่น้ำไรน์ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณลุ่มแม่น้ำไรน์และดานูบรวมถึงพื้นที่ทางตะวันออกของบริเวณลุ่มน้ำยูเฟรติสที่มีการป้องกันจากกองทัพโรมันพรมแดนดังกล่าวถือเป็นพื้นที่ความมั่นคงทางการทหารโรมันเป็นอย่างมากแต่อย่างไรก็ดี ยังมีกองทัพส่วนหนึ่งของออกตาเวียนที่ควบคุมโดยตรงในฐานะที่เขาเป็นโปรกงสุลจอมทัพซึ่งประจำการอยู่ไม่ไกลจากกรุงโรม กองทัพในสังกัดมณฑลของเขาล้วนประจำอยู่ตามแนวพรมแดนที่ล่อแหลมเพื่อป้องกันข้าศึกแทบทุกด้านและยังรวมถึงเหตุผลทางการเมืองด้วย กล่าวได้ว่าในฐานะที่เขาเป็นอิมเพอเรเตอร์และโปรกงสุลจอมทัพจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้กองกำลังโรมันเป็นกองทัพที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในขณะนั้น เนื่องจากสามารถควบคุมศูนย์กลางในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไว้โดยรอบ

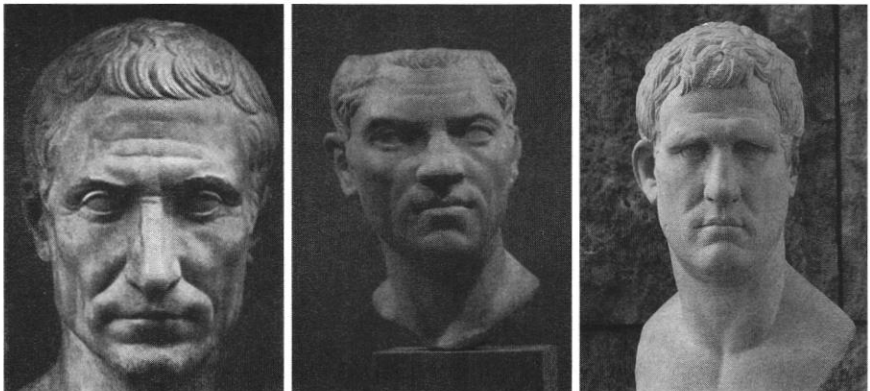
การกำจัดการคู่แข่งทางการเมือง

หลังออกตาเวียนประสบความสำเร็จในการปฏิรูปกองทัพ เขาต้องการเข้าควบคุมอำนาจทางกองทัพอย่างเบ็ดเสร็จในฐานะที่เป็นอิมเพอเรเตอร์ของโรมันและไม่ต้องการให้ใครมีอำนาจทัดเทียมซึ่งอาจนำไปสู่สงครามทางการเมือง ความปรารถนาของเขามีสองเหตุการณ์ใหญ่ผลักดันอยู่เบื้องหลังกล่าวคือใน ๒๗ ปีก่อนคริสต์ศักราชในสมัยการอภิวัฒน์การปกครองครั้งที่หนึ่งเมื่อลิซิเนียส คราสซุส (Licinius Crassus) ซึ่งเป็นนายพลคนสนิทที่ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับอ็อคเทเวียนนับตั้งแต่สมัยเมื่อครั้งทำศึกกับมาร์กแอนโทนีจนสงครามระหว่างออกตาเวียนกับแอนโทนีสิ้นสุดลง ออกตาเวียนตอบแทนความภักดีของคราสซุสด้วยการแต่งตั้งให้เขาดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลแห่งโรมันใน ๓๐ ปีก่อนคริสตกาล ทั้ง ๆ ที่คราสซุสไม่เคยดำรงเป็นแพเรเตอร์มาก่อนซึ่งเป็นตำแหน่งบังคับก่อนที่จะเป็นกงสุลแห่งโรมันได้

อย่างไรก็ดี ใน ๒๙ ปีก่อนคริสต์ศักราช ออกตาเวียนแต่งตั้งคราสซุสให้ไปดำรง

ตำแหน่งโปรกงสุลหรือข้าหลวงมณฑลมาซิโดเนียเนื่องจากมีข้าศึกมารุกรานอยู่บ่อยครั้ง การได้รับตำแหน่งดังกล่าวนับเป็นการให้ความไว้วางใจอย่างมากด้วยเนื่องจากต้องควบคุมกองกำลังทหารเป็นจำนวนมาก ในปีเดียวกันคราสซุสได้นำทัพเข้าสู้รบกับพวกบาสทาร์แน (Bastarnae) อนุารยชนเผ่าหนึ่งของพวกไซเธียน (Scythian) ชัยชนะดังกล่าวของเขายังสร้างความคลางแคลงใจให้กับอ็อคเทเวียน (Eck, 2007 : 60) อยู่ไม่น้อย เนื่องจากเมื่อคราสซุสประสบความสำเร็จในการปราบชนเผ่าบาสทาร์แนที่เข้ามารุกรานในบริเวณพรมแดนทางตอนใต้ของแม่น้ำดานูบเมื่อ ๒๙-๒๘ ปีก่อนคริสต์ศักราช ทั้งยังได้สังหารเดลโด (Deldo) ซึ่งเป็นประมุขของข้าศึกเสียชีวิตในสนามรบ

ในปีต่อมาคราสซุสจึงได้รับรางวัลเชิดชูจากออกตาเวียน แต่ว่าเขาพยายามอ้างตำแหน่งผู้คู่ควรแก่การเคารพเชิดชู (spoliaopima) ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่มอบให้กับผู้บัญชาการกองทัพโรมันที่สามารถสังหารศัตรูตายในสนามรบด้วยตัวเองเท่านั้น อีกทั้งผู้ชนะต้องนำชุดเกราะของข้าศึกที่เสียชีวิตมาถวายให้กับเทพจูปีเตอร์ซึ่งเป็นมหาเทพแห่งโรมัน ก่อนหน้านั้นรางวัลดังกล่าวถูกมอบให้กับนายพลจำนวนเพียงสามคนซึ่งเป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่ของโรมัน การกระทำของคราสซุสจึงทำให้เขามียศทางทหารที่สูงส่งมากในกองทัพและอาจทำให้เกิดการสั่นคลอนความจงรักภักดีที่ออกตาเวียนได้ปฏิรูปเอาไว้ อย่างไรก็ตาม คราสซุสเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนไขในเวลาต่อมา สันนิษฐานกันว่าออกตาเวียนอาจเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการปลิดชีวิตดังกล่าว

ทั้งคราสซุส (ซ้าย) และกัลลุส (กลาง) ต่างตกเป็นเหยื่อทางการเมืองของออกตาเวียนซีซาร์ทั้งสิ้น ยกเว้นอะกริบปา (ขวา) เพียงผู้เดียวที่ยังคงมีชีวิตอยู่รอดได้

๒๑๔ ธิติพิงศ์ มีทอง

หลังเหตุการณ์คราสซุสแล้ว เกิดเหตุการณ์แบบเดียวกันอีกครั้งเมื่อคอร์เนลิอุส กัลลุส (Cornelius Gallus) นักการเมืองและกวีที่มีชื่อเสียงของโรมัน กัลลุสสนับสนุนออกตาเวียนเป็นผู้ปกครองโรมันนับตั้งแต่แรกเริ่ม ออกตาเวียนจึงตอบแทนความซื่อสัตย์โดยแต่งตั้งกัลลุสเป็นพรีเฟค (Prefect) คนแรกของอียิปต์หลังจากโรมันผนวกอียิปต์สำเร็จ เมื่อ ๓๐ ปีก่อนคริสตกาล กัลลุสทำการปราบกบฏชาวพื้นเมืองในอียิปต์ที่เมืองธีบส์ (Thebes) ใน ๒๙ ปีก่อนคริสต์ศักราช และต่อมาได้จัดเฉลิมฉลองความสำเร็จในการปราบกบฏดังกล่าวด้วยการสร้างรูปหล่อของเขาขึ้นที่เมืองฟีแล (Philae) ทั้งมีการจารึกโคลงสดดีไว้ที่ฐานของรูปหล่อด้วย การกระทำของเขาสร้างความชื่นเคืองใจแก่ออกตาเวียนเป็นอย่างมาก กัลลุสจึงเผชิญชะตากรรมเดียวกับคราสซุส เขาจับกุมในข้อหาสมรู้ร่วมคิดและถูกเนรเทศ สมบัติของเขาถูกริบเป็นของรัฐ ในที่สุดกัลลุสตัดสินใจทำอัตวินิบาตกรรมใน ๒๖ ปีก่อนคริสต์ศักราช

เหตุการณ์ดังกล่าวทั้งสองล้วนแสดงว่าออกตาเวียนไม่ชอบคนที่ทะเลาะทะเลาะกันที่จะสร้างอำนาจทัดเทียมเขา แม้ว่าทั้งคราสซุสและกัลลุสจะเป็นนายทหารคนสนิทที่ร่วมรบกับอ็อกเตเวียนนับตั้งแต่สมัยสงครามกลางเมืองของโรมันรวมทั้งยังเป็นคนที่ออกตาเวียนไว้วางใจมากถึงกระทั่งให้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงมณฑลและพรีเฟคซึ่งมีอำนาจในการควบคุมกองทัพมาก แต่ตำแหน่งดังกล่าวก็พร้อมที่จะถูกเรียกคืนเสมอรวมทั้งชีวิตของพวกเขาที่ต้องถูกสังเวยให้กับความคลั่งใจของออกตาเวียน ตัวอย่างของผู้ที่อยู่รอดได้ท่ามกลางความหวาดระแวงทางการเมืองคืออะกรีปาซึ่งก็เป็นนายทหารที่เคยร่วมทำศึกเช่นเดียวกับแม่ทัพทั้งสองคนที่ต้องปลิดชีพลงไปแล้วว่าอะกรีปาจะมีชื่อเสียงมากจากการทำศึกแต่เขาปฏิเสธตำแหน่งต่าง ๆ และเครื่องเกียรติยศที่ออกตาเวียนประทานให้ออกตาเวียนจึงพอใจและไว้วางใจเขามาก

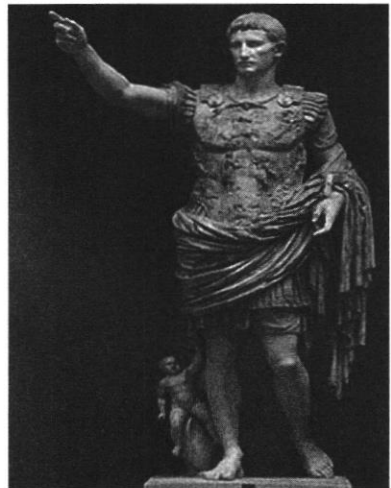
ปรีนซีปส์ : หนทางสู่จักรพรรดิโรมัน

กุญแจสำคัญของการอภิวัฒน์การปกครองคือการสร้างระบบปรีนซีเพท (Principate) ซึ่งเกิดขึ้นในราว ๒๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช ปรีนซีปส์ (Princeps) มาจากภาษาละติน Primum Caput หมายถึงบุคคลลำดับที่หนึ่ง (first head) แรกเริ่มคำนี้เป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคลที่มีอายุมากและมีความโดดเด่นที่สุดในวุฒิสภา โดยสมาชิกผู้นั้นจะได้รับตำแหน่ง

Princeps Senatus หรือผู้นำลำดับที่หนึ่งของวุฒิสภา (first man of the senate) (Levick, 2010 : 74) อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้นำของการบริหารการปกครองก็ไม่ได้ทำให้เขามีฐานะที่สูงส่งกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ แต่อยู่ในสถานะคนที่หนึ่งของความเท่าเทียมกัน (first among equals) (Galinsky, 2012 : 70) เท่านั้น

ในฐานะที่ออกตาเวียนครองตำแหน่งเป็นกงสุลและตรีบุณ ทำให้ออกตาเวียนได้รับตำแหน่งเป็นผู้นำลำดับที่หนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาและเป็นประธานในการประชุม อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งดังกล่าวก็เคยมอบให้กับผู้รับใช้สาธารณรัฐโรมันและมีบทบาทสำคัญในสภาซีเนต เช่น ซีเซโรและปอมเปีย (Pompey) เป็นต้น ตำแหน่งผู้นำลำดับที่หนึ่งของวุฒิสภาที่ออกตาเวียนได้รับทำให้เขาสามารถสร้างความมั่นคงทางการเมือง ออกตาเวียนต้องการจะใช้ระบบปรีนซิเพทเป็นบันไดสำคัญสร้างความชอบธรรมในการตั้งอำนาจการปกครองเข้าสู่ศูนย์กลางได้ง่ายมากยิ่งขึ้นหลังจากที่เขาประสบความสำเร็จในการใช้ตำแหน่งอิมเพอเรเตอร์ตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางก่อนหน้านี้ในทางทฤษฎีตำแหน่งปรีนซีปส์เป็นการยึดถือเอาแนวคิดของผู้นำลำดับที่หนึ่งของวุฒิสภาซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจและเป็นที่ยอมรับในบรรดาสมาชิกวุฒิสภาเป็นตัวกำหนดตัดสินใจปัญหาทุกเรื่อง เมื่อออกตาเวียนถืออำนาจปรีนซิเพทจึงเท่ากับการมีอำนาจที่แฝงไว้กับระบบกึ่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งโรมัน (enlightened absolutism) ในการตัดสินใจหรือชี้ชะตาทุกเรื่องของโรมันโดยทุกคนต้องยอมรับโดยคุษณี (Dio, 1987 : 20) ดังนั้นในฐานะปรีนซีปส์ออกตาเวียนจึงมีอำนาจ auctoritas-principis ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของการบริหารราชการของโรมมากกว่ากงสุลซึ่งได้รับ (Galinsky, 2012 : 76) แต่ถึงกระนั้นก็ตามปรีนซีปส์ก็ยังไม่สามารถใช้อำนาจได้ตามใจชอบ และยังคงเคารพรัฐธรรมนูญและสภาทั้งสองของโรมัน

แม้ว่าออกตาเวียนจะมีอำนาจสูงสุดภายใต้การปกครองระบบใหม่ แต่เขาก็ยังไม่มีอำนาจโดยเด็ดขาดเช่นกษัตริย์อำนาจที่

ออกตาเวียนหรือพระนามเต็ม Imperator Gaius Julius Divi Filius Caesar Octavianus Augustus

เขาได้รับก็ไม่อาจสืบทอดแก่เชื้อสายตระกูล ตำแหน่งปรินเซปส์ทำให้เขามีสิทธิพูดก่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ในวุฒิสภาในฐานะของการเป็นพลเมืองสำคัญลำดับที่หนึ่งเท่านั้น รวมทั้งการตัดสินใจปัญหาสำคัญที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสภาล้วนต้องเชื่อฟัง แต่ทว่าในฐานะปรินเซปส์ทำให้เขาคงไว้ซึ่งอำนาจผู้นำเพียงคนเดียวในโรมันที่สามารถทำให้การบริหารเป็นไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้นรวมทั้งสมาชิกสภาทุกคนให้ความเคารพยำเกรงในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจปกครองโรมันสูงสุด และเมื่อเวลาผ่านไปแนวคิดระบบสาธารณรัฐจะค่อย ๆ หมดความสำคัญ

ระบบปรินซิเพทได้แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางการเมืองโรมันมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าตำแหน่งดังกล่าว โดยคัดเลือกบุคคลที่เขาเห็นว่าเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งแทนที่เขาในภายภาคหน้าเพราะหากมิเช่นนั้นโรมันก็จะหันกลับไปใช้ระบบเก่าในการออกเสียงมติในสภาตลอดจนการแต่งตั้งพวกพ้องบริวารซึ่งจะกลายเป็นปัญหาและนำมาสู่วังวนของความขัดแย้งทางการเมือง ออกตาดูเห็นต้องการให้ปรินเซปส์คนต่อไปสามารถรักษาสถานะการปฏิรูปการเมืองที่เขาได้สร้างขึ้น อย่างไรก็ตามหลักการอำนาจในการแต่งตั้งปรินเซปส์ยังคงอยู่ที่วุฒิสภาเป็นสำคัญ โดยสมาชิกวุฒิสภาจะเป็นผู้เสนอรายชื่อปรินเซปส์ในที่ประชุม คำสั่งจากปรินเซปส์ถือเป็นคำสั่งที่เด็ดขาดอย่างมากและวุฒิสภาก็ไม่อาจเพิกถอนคำสั่งได้แต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ภาพลักษณ์ของปรินเซปส์จึงแสดงถึงคุณธรรมในทุกด้าน ทั้งความเมตตาปราณี ความยุติธรรม และความเป็นผู้นำที่ดีซึ่งเป็นอุดมคติของผู้ปกครอง ขณะเดียวกันการเริ่มต้นของระบบปรินซิเพทนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ต่อประวัติศาสตร์โรมันสองด้านคือ ด้านแรกเป็นการเปลี่ยนจากระบบสาธารณรัฐ (Roman Republic) มาสู่สมัยจักรวรรดิ (Roman Empire) โดยพฤตินัย (Galinsky, 2012 : 108) และประการที่สองเป็นการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจใหม่ของระบบกงสุล ทำให้กงสุลต้องสูญเสียอำนาจเดิมที่เคยมีและอำนาจทั้งปวงตกมาอยู่ในปรินเซปส์ ตำแหน่งกงสุลจึงเป็นเพียงสัญลักษณ์และเป็นมรดกทางตำแหน่งในยุคสาธารณรัฐโรมันเท่านั้นเนื่องจากปรินเซปส์กลายเป็นผู้ที่ถือครองอำนาจอย่างแท้จริง

ออกัสตัส : สถานภาพสมมติเทวราชแห่งโรมัน

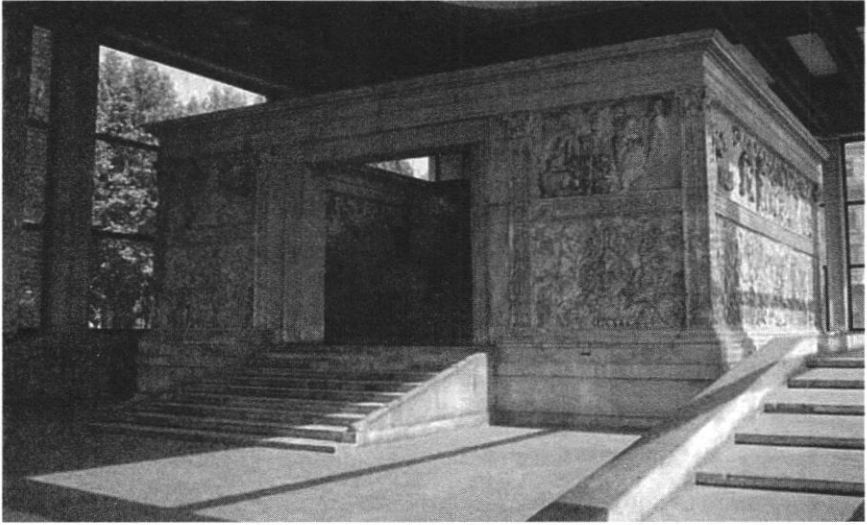
เมื่อออกตาเวียนประสบความสำเร็จในการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางหลังการอภิวัฒน์การปกครองแล้ว สถานะของออกตาเวียนยังคงสูงส่งอย่างต่อเนื่อง เมื่อสภาซีเนตมีมติให้เขาดำรงตำแหน่งเป็นออกัสตัส (Augustus) เมื่อ ๒๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช ตำแหน่งดังกล่าวไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองโรมัน แต่เดิมตำแหน่งออกัสตัสเป็นพระยศที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนามากกว่าทางการเมืองออกัสตัสมีที่มาจากคำว่า Augur อันหมายถึงนักบวชโรมันในอดีตที่ทำหน้าที่ตีความคำพยากรณ์ของทวยเทพ (Everitt, 2007 : 30) ด้วยเหตุนี้ตำแหน่งดังกล่าวจึงมีความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะที่เป็นสายใยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า ขณะเดียวกันออกัสตัสยังมีที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า Augere อันหมายถึงบุคคลที่ได้รับความเคารพ (reverred one) การใช้ตำแหน่งออกัสตัสจึงเป็นการยกสถานภาพปรีนเซ็ปส์ให้เทียบเท่ากับกษัตริย์สถานะดังกล่าวทำให้ออกตาเวียนมีฐานะที่เทียบเท่ากับกษัตริย์โรมันในอดีตไปโดยปริยาย เนื่องจากเป็นผู้นำจิตวิญญาณในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

การตั้งอำนาจทางศาสนาเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันที่เลพิดัส (Marcus Aemilius Lepidus ๘๙-๑๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช) ถึงแก่กรรมเมื่อ ๑๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช ทำให้ออกตาเวียนดำรงตำแหน่งเป็น Pontifex Maximus หรืออัครศาสนบิดรแห่งโรมันซึ่งเป็นตำแหน่งเดิมของเลพิดัสนอกจากนี้ต่อมาใน ๒ ปีก่อนคริสต์ศักราชออกตาเวียนยังได้รับตำแหน่ง Pater Patriae หรือมหาบิดรราชแห่งโรมัน (Father of Country) จากสภาซีเนตซึ่งเป็นตำแหน่งที่เขาภาคภูมิใจเป็นอย่างมากเนื่องจากในประวัติศาสตร์สภาซีเนตมอบตำแหน่งดังกล่าวให้กับผู้นำโรมันเพียงไม่กี่คนเท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ที่มีความสามารถรวบรวมโรมันให้เป็นปึกแผ่น (Dio, 1987 : 15) การดำรงตำแหน่งดังกล่าวทั้งสองจึงทำให้ออกตาเวียนกลายเป็นผู้นำจิตวิญญาณสูงสุดของอาณาจักรโรมัน

การรับตำแหน่งออกัสตัสยังทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนมีฐานะเป็นเจ้าเหนือหัวของวุฒิสภาและสภาประชาชนโดยปริยาย ตำแหน่งดังกล่าวยังเป็นเสมือนการได้รับเสียมติจากชาวโรมัน อีกทั้งการใช้อำนาจออกัสตัสก็เปรียบเสมือนการใช้อำนาจโดยได้รับฉันทามติจากเหล่ามหาชน (universal consent) ด้วย สิ่งที่แสดงถึงสถานะของจักรพรรดิออกตาเวียนได้ดีที่สุดคือการสร้างแท่นบูชาแก่ออกัสตัส (Altar of the Augustan Peace) หรือ Ara Pacis Augustae ในกรุงโรมซึ่งแท่นบวงสรวงดังกล่าวถูกสร้างขึ้นเมื่อ ๙ ปีก่อน

๒๑๘ อิติพงศ มีทอง

คริสต์ศักราช ดังนั้นภาพลักษณ์ของจักรพรรดิออกตาเวียนจึงทรงเปรียบเสมือนผู้คุ้มครอง (protector) และผู้พิทักษ์ (guardian) ของชาวโรมัน อย่างไรก็ตาม ในทางนิตินัยพระองค์ยังทรงเป็นเพียงพลเมืองคนหนึ่งที่หนึ่งของสาธารณรัฐตามระบบปรินซิเพท (Principate) ที่ทรงได้ตั้งขึ้นเท่านั้น

แท่นบูชาออกัสตัสหรือ Ara Pacis Augustae

ตำแหน่งออกัสตัสในเวลาต่อมาถูกใช้รวมเข้ากับตำแหน่งผู้ปกครองและมีสถานะที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของจักรพรรดิโรมันที่ได้รับการยกย่องทั้งยังเป็นตำแหน่งที่ทรงอำนาจอย่างมาก นอกจากนี้การนำพระยศออกัสตัสซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะพิเศษที่จักรพรรดิโรมันใช้แล้ว ยังมีการใช้พระยศออกัสตา (Augusta) ที่มอบให้กับพระชายาของจักรพรรดิโรมันด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ตำแหน่งออกัสตัสจึงกลายเป็นคำที่มีความสัมพันธ์ในเชิงมิติอำนาจสองด้าน คือ ด้านศาสนา (auger) กับด้านการปกครอง (auctoritas) ซึ่งนับเป็นการสร้างสถานะที่สูงส่งในสภาวะการครองอำนาจทั้งทางโลกและทางธรรม (Everitt, 2007 : 234) ตำแหน่งออกัสตัสจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ค้ำประกันความมีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดาทั่วไป รวมทั้งยังมีสถานะอำนาจที่เปี่ยมล้นที่จักรพรรดิโรมันอีกหลายพระองค์พึงได้รับ นอกจากนี้มีการประกาศใช้เครื่องราชกกุธภัณฑ์อันเป็นการแสดงถึงอำนาจของออกัสตัส

โดยตรงซึ่งประกอบด้วย คทา (sceptre) เครื่องพิชัยมงกุฏ (diadem) และซุตราภุมุขิตาภรณ์โทกา (toga) การใช้เครื่องราชกกุธภัณฑ์ดังกล่าวยังเป็นการรื้อฟื้นตระกูลของพระองค์ให้ความมีความศักดิ์สิทธิ์รวมทั้งสร้างความชอบธรรมให้กับตระกูลซีซาร์ของพระองค์ด้วย จักรพรรดิออกตาเวียสยังทรงนำนามซีซาร์มาใช้ร่วมกับตำแหน่งออกัสตัสอีกชั้นหนึ่ง ต่อมาพระองค์ทรงได้ยกสถานะตระกูลซีซาร์ของพระองค์ให้สูงส่งขึ้นด้วยการนำสมัญญานาม Divi Filius อันหมายถึงโอรสแห่งสวรรค์ (son of the devine) (Galinsky, 2012 : 104) มาเป็นสร้อยคำต่อจากซีซาร์เพื่อสร้างความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น

จักรพรรดิออกตาเวียสจึงทรงมีพระนามใหม่ว่าไกอุส จูเลียสออกตาเวียสซีซาร์โอรสแห่งสวรรค์ (Gaius Julius Octavius Caesar Divi Filius) เหนือสิ่งอื่นใดสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสถานะอันสูงส่งของจักรพรรดิออกตาเวียสคือการสร้างที่ประทับบนเขาพาลาไทน์ (Palatine hill) ซึ่งเป็นเขาหนึ่งในเจ็ดลูกของโรมนับแต่สมัยโบราณ การสร้างตำหนักประทับเป็นนิवासสถานให้กับจักรพรรดิออกตาเวียสทำให้ฐานะพระองค์ดูสูงส่งราวกับเทพเจ้าที่สถิตอยู่บนสวรรค์มากขึ้น ในการนี้พระองค์ยังทรงมีดำริให้สร้างมหาวิหารแห่งอพอลโลซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับที่พักของพระองค์เพื่อบวงสรวงบูชา ทำให้สถานะของพระองค์จึงไม่อาจแยกออกจากกันได้ระหว่างฐานะทางโลกและฐานะทางธรรม สถาปนาขึ้นระดับเครื่องเกียรติยศที่สูงส่งให้กับจักรพรรดิออกตาเวียสในฐานะที่ทรงเป็นออกัสตัส ด้วยการประดับช่อมาลัยไว้ที่ประตู่วังในฐานะที่เป็นรางวัล corona civica หรือมงกุฏแห่งพลเรือน (civic crown) (Levick, 2010 : 72) การใช้ช่อมะกอกเป็นมัลลียประดับประตู่บ้านของจักรพรรดิออกตาเวียสนั้นเพื่อเป็นการแสดงสำนึกถึงความกรุณาของพระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้คุ้มครองและสร้างสันติสุขแก่โรมัน (Dio, 1987 : 278)

จักรพรรดิออกตาเวียสประสบความสำเร็จในการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางขณะเดียวกันรูปแบบการปกครองใหม่ดังกล่าวยังคงกลายเป็นมาตรฐานให้กับผู้ปกครองโรมันองค์ต่อไปอีกด้วย กล่าวได้ว่าจักรพรรดิออกตาเวียสทรงมีสถานะที่สูงสุดในโรมันอย่างเต็มรูปแบบ อำนาจที่พระองค์ทรงควบคุมทั้งหมดเรียกว่า maius imperium หมายถึงอำนาจที่เบ็ดเสร็จและสูงสุดของโรมัน อำนาจดังกล่าวครอบคลุมถึงอำนาจทางศาสนา (auger) ในฐานะที่เป็นออกัสตัส อำนาจกองทัพ (imperium) ในฐานะที่เป็นอิมเพอเรเตอร์หรือจอมทัพ และอำนาจการปกครอง (auctoritas) ในฐานะที่เป็นปรินเซ็ปส์หรือจักรพรรดิ จักรพรรดิออกตาเวียสสามารถควบคุมด้านการบริหารพลเรือน การทหาร รวมทั้งการ

พิจารณาคติต่าง ๆ ในอาณาจักร ทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนทรงมีสถานะดำรงพระอิสริยยศเป็น Imperator Caesar Divi Filius Augustus (Everitt, 2007 : 208) อย่างเต็มรูปแบบซึ่งเป็นอิสริยยศที่สูงที่สุดในโลกเมดิเตอร์เรเนียน อีกทั้งต่อมายังทำให้สถานะของจักรพรรดิโรมันองค์ต่อมาคิดดั่งกล่าวในการใช้อำนาจ maius imperium อย่างเต็มที่ในการปกครองโรมันนอกจากนี้ภายใต้สถานภาพใหม่ของพระองค์ยังแสดงให้เห็นถึงอำนาจระบอบกษัตริย์ในโลกตะวันออกด้วยและตำแหน่งดังกล่าวยังนับเป็นการรวมอำนาจอย่างเป็นปึกแผ่นของโรมันเป็นครั้งแรก

การสร้างตำแหน่งดังกล่าวนับเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่แสดงถึงสถานะของกษัตริย์ในภาพลักษณ์เทพเจ้าที่ปรากฏอยู่ในรูปลักษณะของมนุษย์ อีกทั้งยังมีสถานะที่ยิ่งใหญ่กว่าโรมิวลุส (Romulus) ผู้ก่อตั้งกรุงโรม ด้วยตำแหน่งนี้จึงทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนทรงกลายเป็นผู้สร้างกรุงโรมคนที่สองไปโดยปริยาย สถานะของออกัสตัสสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นเมื่อสภาซีเนตมีการออกกฎหมายการบูชาออกัสตัสซึ่งนับเป็นการสร้างลัทธิบูชาบุคคล (cult of personality) ที่ยังมีชีวิตอยู่ครั้งแรกของโลกตะวันตกและถือเป็นศาสนพิธีกรรมการบูชาพระจักรพรรดิ (imperial cult) ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอีกหลายศตวรรษต่อมา ทำให้จักรพรรดิอีกหลายพระองค์ล้วนแล้วแต่ถูกบูชาในฐานะเทพเจ้าผู้ปกครองของโรมันการดำรงตำแหน่งเป็นออกัสตัสจึงเปรียบเสมือนว่าชาวโรมันต่างยอมรับจักรพรรดิออกตาเวียนทรงเป็นโอรสแห่งสวรรค์และเป็นเทพเจ้าที่มีชีวิตในร่างมนุษย์ ขณะเดียวกันทั่วทั้งอาณาจักรโรมันต่างมีการสร้างรูปเคารพออกัสตัสขึ้นโดยที่จักรพรรดิออกตาเวียนทรงไม่ได้ต่อต้าน ศูนย์กลางของการบูชาออกัสตัสอยู่ที่ลูกดูนัม (Lugdunum) ในแคว้นกอล (Dio, 1987 : 184) และที่เมืองโคโลญในแคว้นไรน์ รวมทั้งมีการตั้งแท่นบูชาออกัสตัสในโรมด้วยเช่นกัน การบูชาจักรพรรดิออกตาเวียนเป็นกุศโลบายทางการเมืองเพื่อสนับสนุนความเป็นเอกภาพและการสร้างความสามัคคีรวมทั้งยังเป็นการหลอมรวมการสร้างความภักดีในภูมิภาคต่าง ๆ ของโรมันด้วย

ปัญหาระบบการสืบทอดอำนาจ

แม้ว่าตำแหน่งปรินเซ็ปส์ของจักรพรรดิออกตาเวียนจะมั่นคงและมีอำนาจสูงสุดในโลกเมดิเตอร์เรเนียนแล้ว แต่จักรพรรดิออกตาเวียนต้องการผู้สืบทอดอำนาจหลังจากที่

พระองค์สิ้นพระชนม์และเพื่อให้ระบบใหม่ที่พระองค์ปฏิรูปขึ้นยังคงดำเนินต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้พระองค์ทรงจำเป็นต้องแต่งตั้งผู้สืบทอดอำนาจ ระบบที่จักรพรรดิออกตาเวียนสร้างขึ้นจึงคล้ายคลึงกับระบบกษัตริย์ในตะวันออกอย่างมาก จักรพรรดิออกตาเวียนแก้ปัญหาด้วยการเลือกผู้ปกครองโรมันคนต่อไปด้วยตนเองพร้อมทั้งยังมอบอำนาจตรีบูนกับอิมเพริอุมไปรอกงสุลในช่วงที่พระองค์ยังทรงมีพระชนม์อยู่ ในช่วงระยะแรกพระองค์ทรงต้องการให้มาร์เซลลัส (Marcus Claudius Marcellus ๔๒-๒๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช) สามีของจูเลียลูกสาวของจักรพรรดิออกตาเวียนที่เกิดจากนางสคริบบอเนีย (Scribonia) ภรรยาคนที่สองเป็นผู้สืบทอดอำนาจ จักรพรรดิออกตาเวียนทรงแต่งตั้งให้มาร์เซลลัสเป็นเอโดล์ (aedile) รวมทั้งยังให้สิทธินี้ยังประชุมในสภาซีเนต (Dio, 1987 : 149) และต่อมาแต่งตั้งเป็นกงสุลถึง ๑๐ ปี ทั้ง ๆ ที่เขาอายุยังน้อย ดังนั้นมาร์เซลลัสจึงเข้ามามีสถานะบดบังอะกริปปา นายทหารคนสนิทโดยปริยาย

บทบาทของมาร์เซลลัสปรากฏเด่นชัดมากขึ้นใน ๒๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งในปีนั้นจักรพรรดิออกตาเวียนทรงล้มป่วยหนักและคาดว่าจะสิ้นพระชนม์ไม่นานนัก มาร์เซลลัสจึงกลายเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สืบทอดอำนาจต่อจากจักรพรรดิออกตาเวียน อย่างไรก็ตาม การที่มาร์เซลลัสยังเยาว์วัยเกินไป (Everitt, 2007 : 216) จักรพรรดิออกตาเวียนจึงทรงให้ปิโซ (Calpurnius Piso) กงสุลอีกคนรวมทั้งยังได้มอบแหวนพระราชลัญจกรให้กับอะกริปปาเป็นผู้สำเร็จราชการปกครองร่วม แต่หลังจักรพรรดิออกตาเวียนทรงหายประชวรมาร์เซลลัสกลับล้มป่วยลงด้วยไข้มาเลเรียและเสียชีวิตภายในปีนั้นเอง (Dio, 1987 : 152) ถึงแม้ว่าในสมัยมาร์เซลลัสซึ่งปกครองโรมันร่วมกับจักรพรรดิออกตาเวียนจะเป็นช่วงเวลาอันสั้น แต่เป็นที่ประจักษ์ว่าจักรพรรดิออกตาเวียนทรงมุ่งหวังที่จะให้ผู้ที่มิใช่สายสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับพระองค์สืบทอดอำนาจแทนนายทหารคนสนิท การกระทำของจักรพรรดิออกตาเวียนเหมือนสมัยกับเมื่อครั้งที่จักรพรรดิจูเลียสผู้เป็นพระปิตุลาปรารถนาให้พระองค์ดำรงตำแหน่งสืบทอดอำนาจเมื่อ ๔๖ ปีก่อนคริสต์ศักราช

หลังมาร์เซลลัสเสียชีวิตในวัยเพียง ๑๙ ปี ศพของเขาถูกนำไปฝังไว้ที่สุสานประจำตระกูลของซีซาร์ การเสียชีวิตของบุตรเขยทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนหันมาให้ความสำคัญกับอะกริปปาผู้ที่ใกล้ชิดเขา จักรพรรดิออกตาเวียนทรงสั่งให้อะกริปปาหย่าขาดกับภรรยาคนเก่าและสมรสใหม่กับจูเลียบุตรซึ่งเป็นภรรยาหม้ายของมาร์เซลลัสใน ๒๑ ปีก่อนคริสต์ศักราช กล่าวได้ว่าจักรพรรดิออกตาเวียนทรงประสบความสำเร็จที่จะใช้

เครือญาติคนสร้างสายสัมพันธ์เพื่อสร้างความชอบธรรมในการสืบทอดอำนาจอีกครั้ง ในเวลาต่อมาอะกริปปาดำรงตำแหน่งเหมือนกับเซเนมาร์เซลลุลุสทุกประการ เมื่ออะกริปปาเดินทางไปราชการยังมณฑลฝั่งตะวันออก เขาได้รับแต่งตั้งเป็นอิมเพริอุมโปรกงสุลซึ่งมีอำนาจทัดเทียมกับบอแกตัส ต่อมาใน ๑๘ ปีก่อนคริสต์ศักราช อะกริปปายังได้รับตำแหน่งเป็นตรีบูนอีกเช่นกัน อำนาจและอภิสิทธิ์ที่สูงยิ่งเหล่านี้ทำให้เขามีบารมีทัดเทียมเหมือนจักรพรรดิออกตาเวียนทุกประการ เขาสามารถควบคุมกิจการทหารและพลเรือนอะกริปปาอยู่ในตำแหน่งและเป็นผู้ปกครองโรมันร่วมกับจักรพรรดิออกตาเวียน (Everitt, 2007 : 218) สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของการปกครองร่วมได้ดีที่สุดคือเหรียญกษาปณ์ที่ผลิตขึ้นในโรมันช่วงระหว่าง ๑๓-๑๒ ปีก่อนคริสต์ศักราชมีรูปใบหน้าของอะกริปปาเป็นผู้ปกครองร่วมกับจักรพรรดิออกตาเวียน

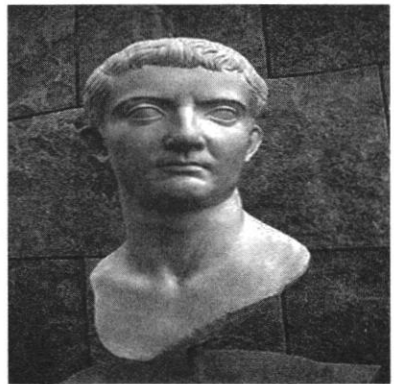
ใน ๑๗ ปีก่อนคริสต์ศักราชต่อมา อะกริปปาและจูเลียได้ให้กำเนิดทายาท ๒ คนคือไกอุส (Gaius) และลูซิอุส (Lucius) กำเนิดของทายาททำให้จักรพรรดิออกตาเวียนทรงรู้สึกโลม่นัสมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะจะทำให้ระบบการปกครองใหม่ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นดำรงยาวนานสืบไปยิ่งขึ้น จักรพรรดิออกตาเวียนทรงนำพระนัดดาทั้งสองคนมาเลี้ยงในฐานะโอรสบุญธรรม (Dio, 1987 : 196) อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้นจักรพรรดิออกตาเวียนทรงรับไทเบอรียุส (Tiberius) กับดรูซุส (Drusus) บุตรของลิเวียอดีตชายาของจักรพรรดิที่เคยแต่งงานเป็นโอรสบุญธรรม ทำให้มีผู้สืบทอดอำนาจในระบบใหม่เพิ่มมากขึ้น จักรพรรดิออกตาเวียนเลือกอะกริปปาให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งปรีนเซ็ปส์ต่อจากพระองค์ แต่ทว่าผู้ที่จจะดำรงตำแหน่งเป็นปรีนเซ็ปส์รุ่นที่สามยังคงเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงกังวลอย่างมาก เนื่องจากทั้งไกอุสและลูซิอุสยังเยาว์วัย ดังนั้นจักรพรรดิออกตาเวียนจึงกำหนดให้ไทเบอรียุสเป็นผู้คุ้มครองบุตรบุญธรรมทั้งสองเขา ไกอุสและลูซิอุสจึงมีสถานะเป็นดั่งมกุฎราชกุมาร (imperial prince) ของโรมันซึ่งมีสถานะที่สูงส่ง

อย่างไรก็ตาม เมื่ออะกริปปาถึงแก่กรรมลงใน ๑๒ ปีก่อนคริสต์ศักราช จักรพรรดิออกตาเวียนจึงจำต้องเปลี่ยนถ่ายอำนาจทั้งหมดให้กับไทเบอรียุสซึ่งเป็นผู้คุ้มครองมกุฎราชกุมารทั้งสอง ไทเบอรียุสได้รับแต่งตั้งเป็นอิมเพริอุมโปรกงสุลขณะที่ทำการรบในเยอรมันและแคว้นแพนโนเนีย (Pannonia) พรหมแดนใกล้กับแม่น้ำดานูบต่อมาใน ๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช ไทเบอรียุสยังดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลและตรีบูนของโรมันด้วย (Eck, 2007 : 168) สถานภาพอำนาจของไทเบอรียุสจึงเทียบเท่าเมื่อครั้งอะกริปปาและมาร์เซลลุลุสที่เคย

มีชีวิตอยู่ จักรพรรดิออกตาเวียนให้ความสำคัญกับไทเบอรียุสมากยิ่งขึ้นเมื่อไกอุสและลูซิอุสบุตรบุญธรรมทั้งสองเสียชีวิตก่อนวัยอันควร โดยที่ลูซิอุสถึงแก่กรรมในคริสต์ศักราชที่ ๒ และไกอุสก็ถึงแก่กรรมในเวลาไล่เลี่ยกัน

นับตั้งแต่คริสต์ศักราชที่ ๔ เรื่อยมา เป็นที่แน่นอนแก่ชาวโรมันแล้วว่าไทเบอรียุสคือทายาทสืบทอดอำนาจต่อจากจักรพรรดิออกตาเวียน ไทเบอรียุสมีอำนาจสูงสุดและเป็นผู้ปกครองโรมันร่วมกันกับจักรพรรดิออกตาเวียนผู้ซึ่งชรามากแล้ว บทบาทของไทเบอรียุสก้าวขึ้นสูงสุดที่สุดเมื่อเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นอิมเพอเรเตอร์ซึ่งเป็นการมอบอำนาจการปกครองทั้งหมดของโรมันในคริสต์ศักราชที่ ๑๓ ทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนสบายพระทัยและเห็นว่าโครงสร้างอำนาจที่ปฏิรูปไว้ได้จะยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาไทเบอรียุสได้ปลีกวิเวกไปอยู่ที่เกาะโรดส์ (Rhodes) ในกรีซ การกระทำของเขาทำให้จักรพรรดิออกตาเวียนไม่พอใจเป็นอย่างมากเนื่องจากพระองค์ทรงขาดทายาทที่จะรักษาโครงสร้างอำนาจเอาไว้ได้

แม้ว่าจักรพรรดิออกตาเวียนจะประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเมืองและการสร้างระบบใหม่ให้โรมัน แต่ความประสงค์ที่จะหาทายาทเพื่อสืบทอดอำนาจกลับไม่ประสบความสำเร็จและยังเป็นเรื่องที่จักรพรรดิออกตาเวียนต้องหาทางออกสำหรับปัญหาดังกล่าวในวันที่ ๑๙ สิงหาคม คริสต์ศักราชที่ ๑๔ จักรพรรดิออกตาเวียนประพาสยังแคว้นแคมปานี (Campania) ทางตอนใต้ของคาบสมุทรอิตาลีและสิ้นพระชนม์กระทันหันที่เมืองโนลา (Nola) (Eck, 2007 : 168) ซึ่งในช่วงเวลานั้นไทเบอรียุสยังคงพำนักอยู่ที่แคว้นอีลลิอุม (Illyrium) ไทเบอรียุสจึงต้องเดินทางมารับตำแหน่งปรินเซ็ปส์หรือจักรพรรดิโรมันตามคำร้องขอของวุฒิสภาเพื่อมิให้เกิดการจลาจลขึ้นและสืบทอดการบริหารอาณาจักรของออกตาเวียนทั้ง ๆ ที่เขาก็ไม่มีความตั้งใจแต่แรกเริ่ม อย่างไรก็ตาม เมื่อจักรพรรดิออกตาเวียนสิ้นพระชนม์ลง ระบบปรินซิเพทของโรมันก็ยังดำเนินต่อไปได้ กอปรกับในช่วงเวลาที่จักรพรรดิออกตาเวียนปกครองโรมันอย่างยาวนานทำให้ชาวโรมันซึมซับและยอมรับระบบ

ไทเบอรียุสปรินเซ็ปส์องค์ที่สองของโรมัน

จารึกอักษรร *Res Gestae* ที่สลักภายในวิหารแองไซรา

ใหม่ระบอบใหม่ของจักรพรรดิออกตาเวียนจึงเป็นที่ยอมรับต่อกลุ่มชนโรมันรุ่นใหม่โดยที่ไทเบอรียุสนั้นไม่ต้องกระทำการใด ๆ จนกล่าวได้ว่าระบอบปรีชนิเพทได้ดูดกลืนความรู้สึกแบบอนุรักษนิยมของชาวโรมันไปโดยปริยาย

ตลอดระยะเวลาที่จักรพรรดิออกตาเวียนดำรงตำแหน่งผู้ปกครองโรมันกว่า ๔๕ ปี พระองค์ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น *Imperator Caesar Augustus, Son of God, Father of the Country* ซึ่งเป็นพระยศสูงสุดที่เขาพึงได้รับ ในงานพิธีศพอันยิ่งใหญ่ ขบวนแห่พระศพได้นำพระศพจักรพรรดิออกตาเวียนมาประดิษฐานที่แพนเธอนชั่วคราวในฐานะทรงเป็นสมมติเทวราช (*Divus Augustus*) และมีการจารึกเกียรติจักรพรรดิออกตาเวียนด้วยภาษาละตินว่า *Res Gestae Divi Augustae* โดยใช้ตัวย่อ *RG* ซึ่งหมายถึงความสำเร็จของออกัสตัสผู้ยิ่งใหญ่ (*The Achievements of the Divine Augustus*) และยังมีการแปลเป็นภาษาละตินกับภาษากรีกสลักไว้ตามกำแพงวิหารของโรมและวิหารในเมืองแองไซรา (*Ancyra*) (Dio, 1987 : 297) แคว้นกาลาเทีย (*Galatia*) [ตุรกีปัจจุบัน] ด้วยรวมทั้งโบราณสถานจำนวนมากที่สร้างขึ้นในรัชสมัยพระองค์ ขณะเดียวกันยังมีการจารึกพยานขณะดังกล่าวบนเสาสำริดสองแท่งซึ่งโอบล้อมทางเข้าสู่สถานหลวง (*Mausoleum*) ซึ่งเป็นที่บรรจุพระศพจักรพรรดิออกตาเวียนกษัตริย์องค์แรกของโรม คำจารึกเกียรติพระเกียรติแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหลายด้านทั้งทางการเมือง ทหาร รวมทั้งการสร้างความเป็นเอกภาพในการปกครองในรัชสมัยพระองค์

บรรณานุกรม

- Buchan, John. (2003). **Augustus**. Cornwall : Stratus Book Ltd.
- Dio, Ian Cassius. (1987). **The Roman History : The Reign of Augustus**. London : Penguin Classics.
- Eck, Werner. (2007). **The Age of Augustus**. Carlton : Blackwell Publishing Ltd.
- Everitt, Anthony. (2007). **Augustus : The Life of Rome's First Emperor**. New York : Random House.
- Galinsky, Karl. (2012). **Augustus : Introduction to The Life of an Empire**. Cambridge : University of Cambridge.
- Josiah, Osgood. (2006). **Caesar's Legacy : Civil War and the Emergence of the Roman Empire**. Cambridge : University of Cambridge.
- Levick, Barbara. (2010). **Augustus : Image and Substance**. London : Longman.
- Shotter, David Colin. (2005). **Augustus Caesar**. London : Routledge.
- Stierlin, Henri. (2004). **The Roman Empire : from the Etruscans to the Decline of the Roman Empire**. Koln : Taschen.

